

■ Una visita a la Biblioteca Nacional de Luxemburg

per Assumpta Lagüens i
Montserrat Grabulós

S'exposa una visió actual global de la BNL. S'explica breument la seva història, fons, funcions i serveis, així com la seva problemàtica actual, comuna a la d'altres biblioteques nacionals.

Es presenta organigrama i es pretén informar de com vàrem veure les autores la BNL aleshores. El treball és fruit de la informació aconseguida al llarg de la visita que es va fer amb motiu del viatge organitzat pel Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya l'any 1987.

1. DESCRIPCIÓ DE LA BIBLIOTECA

- 1.1. Història
- 1.2. Local
- 1.3. Fons
- 1.4. Horari
- 1.5. Personal

2. SERVEIS I FUNCIONS

- 2.1. Dipòsit legal
- 2.2. Departament de pu-

■ A visit to the Luxembourg National Library

by Assumpta Lagüens
and Montserrat Grabulós

An updated, overall view of the BNL is presented. Its history, collection and functions and services are described briefly. () An organizational chart is provided. The authors attempt to reflect their impressions of the BNL gathered during their recent visit. The article is the result of information collected during a trip to the UK organized by the Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya in 1987. (*) Also discussed are certain crucial issues, common to national libraries in general, with the BNL is currently facing*

- blicacions estrangeres
- 2.3. Servei d'adquisicions
- 2.4. Catàlegs
- 2.5. Préstec internacional
- 2.6. Activitats culturals
- 2.7. Reserva preciosa
- 2.8. La música
- 2.9. L'Automatització

3. CONCLUSIONS

4. BIBLIOGRAFIA

El Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya va organitzar un viatge a Luxemburg els dies 23, 24 i 25 de maig de 1987 per visitar la Biblioteca del Parlament Europeu i la Biblioteca Nacional de Luxemburg. Nosaltres informarem d'aquesta darrera, per la qual cosa ens hem basat en la visita mateixa, l'entrevista amb el seu director, Jul Christophory, i la bibliografia i documentació que va tenir l'amabilitat de facilitar-nos.

■ 1. DESCRIPCIÓ DE LA BIBLIOTECA NACIONAL DE LUXEMBURG

■ 1.1. HISTÒRIA

Malgrat que els acords de les autoritats franceses de creació de la primera biblioteca pública de Luxemburg es remunten al 15 d'abril i 29 de juny de 1798, podem dir que la Biblioteca Nacional de Luxemburg (BNL) és una biblioteca de nova creació, basada en els fons bibliogràfics procedents de diferents biblioteques: biblioteca dels antics estats de Luxemburg, biblioteca dels Jesuïtes, biblioteques de les abadies de Munster, Echternach, Orval i St. Hubert; antiga biblioteca municipal i biblioteca de l'Ateneu. Això ens explicarà el perquè de la seva riquesa de fons antics.

La biblioteca esdevé municipal l'any 1802, per fusionar-se després (any 1848) amb la biblioteca de l'Ateneu.

L'any 1899 rep finalment el nom de biblioteca *nacional*, incentivant la seva vocació científica. Tanmateix, i a causa de la manca d'una infraestructura bibliotecària consolidada i d'una xarxa de biblioteques públiques, la BNL hagué d'assumir el paper de biblioteca pública fins l'any 1960. A partir d'aleshores, i gràcies a la creació d'una nova biblioteca municipal, la BNL pogué fer una selecció del seu fons, traslladant-ne una part a la nova biblioteca i guardant per a ella els exclusius d'una biblioteca nacional, esdevenint així progressivament més científica.

■ 1.2. LOCAL

Tota la seva vida, la BNL ha patit el problema de locals inadequats. Després de diferents trasllats, és destinada finalment a la seva actual ubicació, per decisió del govern, de 1967.

Aquest local, seu de l'antic Ateneu (anteriorment un col·legi de jesuïtes) és al costat de la catedral, i la seva construcció data de 1605-1911.

Finalment, el primer de febrer de 1973 la BNL va poder obrir oficialment les seves portes en aquest local, totalment restaurat i acondicionat amb parets

clares, mobles moderns i abundant llum natural, que crea un conjunt modern i agradable.

Disposa de les següents sales:

- un vestuari que és obligatori
- dues sales de lectura, de lliure accés i amb abundants obres de referència
- una sala de catàlegs, que inclou el servei de préstec
- una sala amb la reserva preciosa
- una sala amb les publicacions periòdiques
- una sala d'animació cultural
- una sala d'audiovisuals
- el magatzem de compactes

■ 1.3. FONS

La BNL conté uns 600.000 volums, i rep més o menys periòdicament 2.500 publicacions seriadades, nacionals i estrangeres. De les publicacions periòdiques unes 900 són de lliure accés a la sala de publicacions periòdiques.

El metratge lineal de les seves col·leccions actuals és de prop de 20 kilòmetres, i el seu creixement anual de 300 metres.

La biblioteca té un acord d'intercanvi gratuït de publicacions amb més de 80 biblioteques.

— Com a *Museu de la Impremta*, la BNL és dipositària de tota la premsa luxemburguesa. Així, té la col·lecció més rica de diaris i revistes nacionals, que van des de diaris de començaments del segle XVIII fins a diaris actuals.

— El *fons estranger* és de 300.000 volums, anteriors fins i tot al fons luxemburguès, procedent de les biblioteques que hem citat anteriorment.

— El *fons antic* no constitueix pròpiament un departament; forma part del fons general i el compon les obres entrades a la biblioteca abans de 1927. El fixer que en dóna compte, amb aproximadament unes 40.000 fitxes, no reflecteix bé la realitat: molts dels exemplars han passat a formar part d'altres fons de la biblioteca (especialment de la reserva preciosa); d'altres han desaparegut, i els que resten, estan bastant malmesos. Malgrat tot, aquest fons guarda encara veritables tresors.

■ 1.4. HORARI

La biblioteca obre de dimarts a divendres sense interrupció, de 10.30 a 18.30, i els dissabtes de 9 a 12.

Per la seva banda, el préstec és de dimarts a divendres de 13.30 a 18.30 i els dissabtes de 9 a 12.

■ 1.5. PERSONAL

A la BNL, com a gairebé totes les biblioteques nacionals, pateixen de la manca de personal.

- La llista darrera de personal, facilitada pel seu director, és la següent:
- director: Jul Christophory
 - secretària: Ginette Gengler-Degrotte
 - recepció: Josée Schaffner-Penning
 - préstec: André Schoup
 - adquisicions: Alain Wagner, Paulette Cloos-Stoltz*
 - comptabilitat: Thérèse Arend-Hoffmann*
 - sala de referència: Elette Muller-Thill
 - préstec internacional: Danielle Konm-Jung
 - enquadernació: Germàn Gavilàn*
 - luxemburgensia: Emile Thoma, Berthe Walenta-Schneider*, Hugues Schafner*, Paul-Louis Ensch*
 - reserva preciosa: Emile van der Vekene, Eliane Prim-Noesen*
 - catalogació: Claude Loutsch, Malou Georges-Majerus*, Jean-Claude Moris, Gaby Lanners-Waxweiler, Claude Weber, Michèle Wey-Schiltz*
 - publicacions estrangeres: Annette Faber-Berger*, Renée Wagener*
 - mecanografia: Maisy Donven, Romain Eiffes
 - treballs auxiliars: André Blasen, Marie-Josée Biermann-Audry
 - magatzem: André Krantz, Jonhy Schaul, Jos Stephany, Paul Nossem
 - manteniment: Hubert Flammang, Ferdinand Streff, Marcel Strainchamps
 - guardarropia: Betty Pletschette*, Frank Funck
- Els senyalats amb asterisc són empleats a temps parcial.

■ 2. SERVEIS I FUNCIONS

S'inclou un organigrama del funcionament de la BNL, però malgrat tot explicarem les funcions més específiques que té:

■ 2.1. DIPÒSIT LEGAL

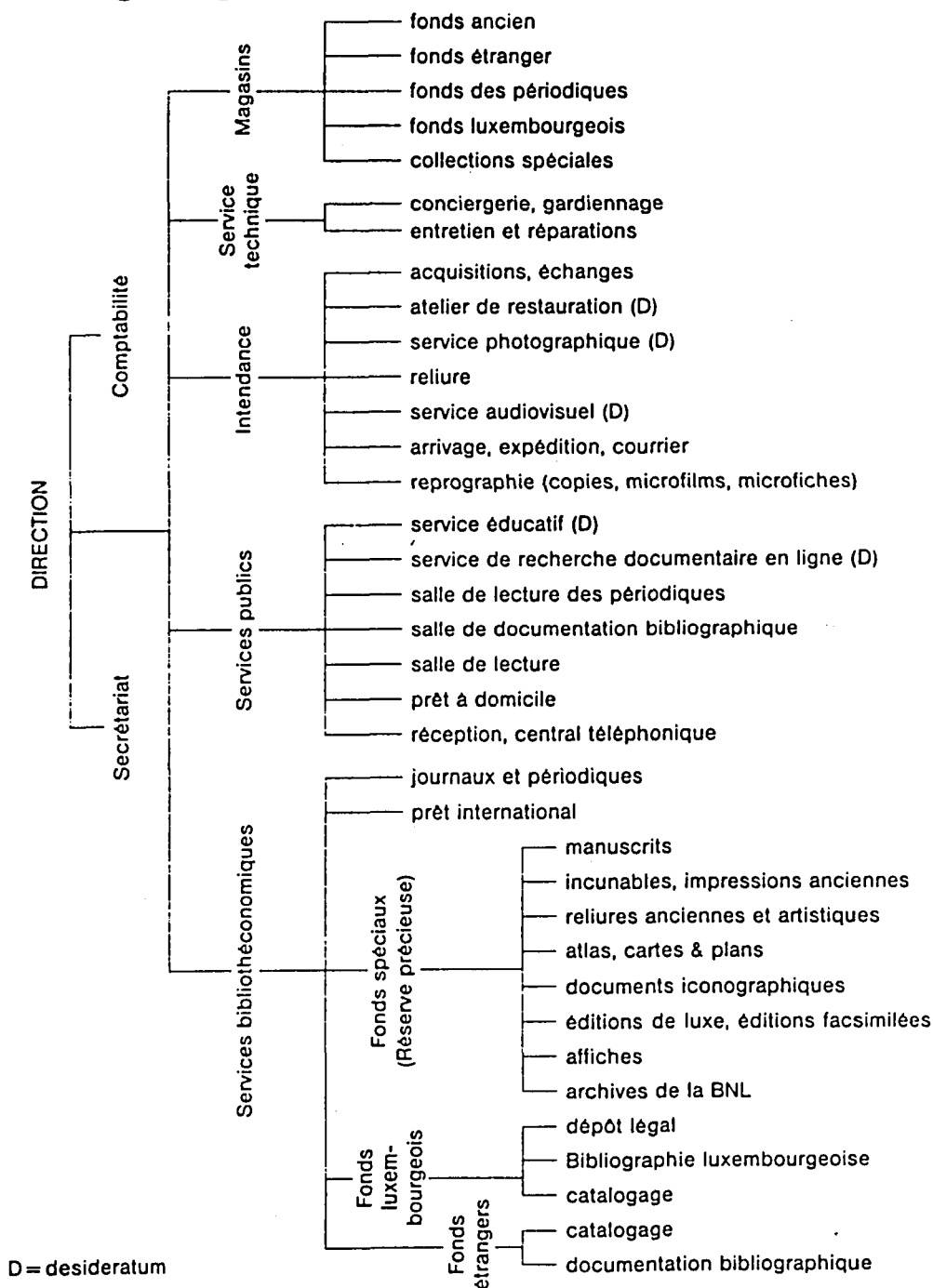
Com a biblioteca nacional, la BNL és dipositària i conservadora dels exemplars del dipòsit legal. En aquest sentit, recull totes les obres que s'editen, imprimeixen o copien a Luxemburg.

Un equip de bibliotecaris s'encarrega de redactar, a partir d'aquesta documentació, la bibliografia nacional.

La *Bibliographie Luxembourgeoise* és una bibliografia corrent, anual i exhaustiva, que inclou tots els «Luxemburgensia» apareguts durant el temps comprès en el volum que abarqui. Per «luxemburgensia» entenem

- totes les obres editades o impreses a Luxemburg
- totes les obres editades o impreses fora de Luxemburg per autors luxemburgesos
- totes les obres editades o impreses fora de Luxemburg que tinguin interès per Luxemburg.

Organigramme

Tenim a la seu del Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya l'última edició de la bibliografia, editada l'any 1986 (any XL de la publicació), la qual recull material fins l'any 1984.

El seu corpus és ordenat per matèries, i consta de 21 capítols, que recullen un total de 1.795 notícies. Les notícies fan referència a més a més de les monografies, als mapes, atlas, partitures musicals, revistes noves i revistes que han canviat de títol, discos, articles de revistes i miscel·lànies.

És completada per una sèrie d'índexs: d'autors, col·laboradors, títols d'obres anònimes i col·leccions, i un de matèries.

Remarquem que més de 800 biblioteques reben la publicació, bé de manera gratuïta, ja sigui per intercanvi o donatiu.

■ 2.2. DEPARTAMENT DE PUBLICACIONS ESTRANGERES

Comprèn uns 3.200 títols, entre revistes científiques, revistes il·lustrades, diaris, anuaris, publicacions oficials (actes, memòries, informes, etc.), que estan en mitja dotzena de llengües diferents. Si bé la seva procedència majoritària ve per compra, els intercanvis, donatius i dipòsits són també una font d'enriquiment.

La BNL és dipositària d'una vasta col·lecció de publicacions oficials i d'organismes tals com ONU, UNESCO, OCDE, i d'altres.

Les publicacions periòdiques són enregistrades i catalogades abans de posar-se a disposició dels lectors.

Normalment, la consulta es fa «in situ», però no s'exclou el préstec de publicacions periòdiques d'anys anteriors que estiguin enquadernades.

El lector hi trobarà 2 catàlegs, alfabètic i per matèries, tots 2 disponibles a la sala. En una sala modelica, inaugurada l'any 1978, la qual, acabada de pintar i ben il·luminada, ofereix al lector un accés directe a uns 900 títols.

■ 2.3. SERVEI D'ADQUISICIONS I PRINCIPALS DIRECTRIUS DE LA POLÍTICA D'ADQUISICIONS

Aquest servei té com a tasca primordial el manteniment i desenvolupament del fons general.

Com ja hem dit, la BNL gaudeix de les publicacions subjectes al Dipòsit Legal, però compta a més a més amb un pressupost estatal per tal de complementar el fons amb obres impreses fora del país (i per tant, sense Dipòsit Legal luxemburguès). Disposa també d'un pressupost a part per a la reserva preciosa.

Des del punt de vista tècnic, el servei d'adquisicions desenvolupa les tasques següents, i en aquest ordre:

- comprovació que l'obra seleccionada no estigui ja incorporada als fons
- redacció de la comanda, amb el vist-i-plau del director

- elecció del proveïdor
- tramesa de la comanda
- en arribar el llibre encarregat, control de factura i transmissió de la factura a comptabilitat, i tramesa del llibre a catalogació.

Aquest servei s'encarrega també de la correspondència amb els proveïdors, de la gestió i seguiment de les sèries i col·leccions, i en general de tots els treballs preliminars al catàleg.

Donat el caire enciclopèdic de la biblioteca, el servei d'adquisicions vetlla per la repartició justa dels pressupostos, per tal de satisfer millor les demandes dels lectors de totes les matèries. Per això, la selecció de les matèries científiques recau sobre bibliotecaris especialitzats («Fachreferenten»), que són els responsables directes de les adquisicions de les seves respectives matèries.

La limitació dels pressupostos i la baixada del poder adquisitiu han rebaixat el ritme dinàmic de compres durant els darrers anys, la qual cosa no ha permès a la biblioteca tirar endavant plenament la seva vocació enciclopèdica.

Hi ha tanmateix l'esperança, que rau en la coordinació entre les diferents polítiques d'adquisició de les biblioteques del país, per tal d'evitar duplicats superflus i així ampliar més i millor els fons per tal de satisfer les necessitats dels lectors gràcies a un millor rendiment pressupostari.

■ 2.4. CATÀLEGS

A la BNL es va treballar amb catàlegs impresos fins l'any 1903, data en la qual s'adoptà el sistema de fitxes. Avui dia, la biblioteca posa a disposició dels lectors els següents catàlegs:

- 2 catàlegs alfabètics d'autors i obres anònimes. Un fa referència a les obres entrades abans de 1927, l'altre és per les adquisicions a partir d'aquest any,
- un catàleg alfabètic de matèries per a adquisicions posteriors a 1958. Els encapçalaments de matèries són escrits en francès, que és la llengua de treball de la biblioteca,
- un catàleg d'adquisicions recents per les obres entrades en el curs de l'any. És un catàleg sistemàtic i inclou unes 30 subdivisions.

Pel que fa a la «luxemburgensia», es crea un catàleg alfabètic d'autors i títols d'obres anònimes, i a partir de 1958 un catàleg de matèries.

Tanmateix, aquests catàlegs de fitxes es van abandonar l'any 1985, quan s'inicià la catalogació automatitzada del fons general. Les noves entrades fetes a partir de 1985 no es reproduïen en paper; queden emmagatzemades dins la memòria de l'ordinador.

La seva consulta és on-line pels bibliotecaris i en microfiches COM (Computer Output Microfilm) pels usuaris.

Pel que fa a la catalogació, s'adoptà la normativa ISBD (*International Standard Book Description*), versió suïssa; i per a la redacció dels encapçalaments de matèria el *Subject Headings*. Quant a la classificació, segueixen la *Classification Décimale* o Dewey.

Hi ha la previsió de recatalogar d'una manera completa i detallada tots els fons generals, adaptats a les noves normatives. És una operació certament am-

biciosa, que cap biblioteca antiga no ha realitzat fins ara. Es creu que trigarà uns 20 anys a acomplir-se. Mentrestant, els catàlegs de fitxes esdevenen indispensables per a la consulta d'adquisicions anteriors a l'any 1985.

■ 2.5. PRÉSTEC INTERNACIONAL

El Servei de Préstec Internacional del BNL realitza dues tasques diferents:

1. Préstec a les biblioteques estrangeres de les publicacions conservades a la BNL (prop de 160 sol·licituds a l'any).
2. Demana prestades a l'estranger obres que no té, l'adquisició de les quals és difícil o bé impossible (unes 2.500-3.000 sol·licituds per any).

El préstec a les biblioteques estrangeres es realitza amb algunes limitacions; així, per exemple, de la Luxemburgensia presta tan sols els exemplars duplicats (de la resta en facilita fotocòpies i microfilms).

Pel que fa al fons general estranger, tan sols queden exclosos del préstec les obres de referència i els documents valuosos.

Referent al segon punt, la petició d'obres a l'estranger, es fa a qualsevol país del món, si bé generalment el costum es redueix a fer-ho amb els països veïns, com la RFA (50%), França (20%) i Bèlgica (5%).

Hi ha també, d'altra banda, una limitació en les sol·licituds: no es poden demanar més de 4 documents a la vegada, o bé 8 al mes. La BNL es fa càrrec de les despeses de les trameses, la qual cosa representa una descàrrega econòmica pel lector que tanmateix, i degut al fort augment de les tarifes postals podria perdre's en un futur. El lector abona el material (fotocòpies, microfitxes, microfilms).

La durada del préstec és variable, i la forma de consulta, establerta per la biblioteca prestatària, també.

Es confia en què aquests préstecs seran més fàcils, ràpids i còmodes quan la BNL estigui plenament integrada a la xarxa automatitzada REBUS, perquè facilitarà l'accés a les col·leccions estrangeres i a la vegada donarà a conèixer els seus fons a l'estranger.

■ 2.6. ACTIVITATS CULTURALS

Com a Centre d'Animació (a més de Centre de Documentació), la BNL és el marc d'una sèrie de manifestacions culturals tals com conferències, exposicions de noves adquisicions, exposicions bibliogràfiques i exposicions del fons preciós.

Per a acollir-les, disposa d'una sala, la sala Mansfeld, que acull regularment una quinzena d'exposicions i una seixantena de conferències, debats i concerts, i on totes les idees, filosòfiques i artístiques poden expressar-se en un marc de llibertat i tolerància.

De l'any 1986 consten les següents exposicions:

- «Ich handle mit Vernunft», exposició sobre Moses Mendelssohn.
- «Réforme et contre-réforme», organitzada en col·laboració amb la biblioteca-mediateca de Metz.
- «Lëtzebuurger Auswanderung an Amerika».

D'altra banda, i fora ja del seu local, la BNL és present cada any a la Foire Internationale du Luxembourg i a la Foire Internationale du Livre de Francfort.

■ 2.7. LA RESERVA PRECIOSA

És un departament totalment reorganitzat l'any 1969.

Consisteix en una vasta col·lecció de material, conservat en un departament dividit en seccions. Els documents més valuosos es conserven en una caixa forta i, segons les necessitats, es microfilmen. S'encarrega de tot això el bibliotecari Emile van der Vekene, persona molt entusiasta del seu treball, amb l'ajut d'un secretari que hi treballa a temps parcial. La seva consulta està sotmesa a condicions que assegurin adequadament la seva protecció i conservació.

Comprèn:

a) 710 manuscrits (segles IX al XX), entre luxemburguesos i europeus. Inclouen fons literaris, fons de música i fons diversos que van des de il·luminacions dels monestirs de Echternach i Orval a manuscrits de Pierre Frieden o Marcel Noppeney.

b) 140 incunables, la gran majoria únics al món. La seva gran majoria provenen dels monestirs d'Echternach i Münster.

c) Llibres rars i antics; comprèn impressions del segle XVI.

d) Primers llibres impresos a Luxemburg, de la majoria dels quals només en queda un exemplar. El primer és un exemplar imprès per Mathias Birthon l'any 1598. Aquesta col·lecció té un gran valor testimonial per a la història de la impremta de Luxemburg.

e) Llibres rars d'autors luxemburguesos, de totes les èpoques i publicats fora de Luxemburg.

f) 200 enquadernacions històriques o artístiques dels segles XV al XIX, restaurades durant els anys 1970 i 1980. En principi són accessibles als investigadors, però no són presentades al gran públic més que per exposicions nacionals o internacionals.

g) Edicions facsímils.

h) Edicions de luxe i llibres amb il·lustracions originals.

i) 3.000 mapes i plànols de ciutats. Aquesta col·lecció és una de les més completes del país, i hi ha pocs mapes i plànols que no hi siguin. Inclou també una modesta col·lecció de globus i una petita biblioteca de referència de cartografia.

j) 12.000 targes postals del Grand-Duché anteriors a 1939/40, una de les més consultades.

k) 12.000 cartells luxemburguesos (uns 200 són de 1940/45, època de la opressió nazi) Les col·leccions més recents es componen essencialment de cartells culturals (exposicions, concerts, conferències, etc.), polítics i artístics.

l) Retrats representant personatges amb una relació amb la història nacional en un sentit ampli. Es completa amb un apartat de retrats litogràfics i fotogràfics.

m) Estampes d'artistes luxemburguesos (gravats, litografies, serigrafies, etc.), del passat i del present.

n) Arxius de la BNL: uns 20 dossiers amb correspondència, informes i documents varis, que daten del segle XVIII fins a la Segona Guerra Mundial. Aquest fons comprèn dossiers personals, documents iconogràfics i plànols, i de moment està tancat al públic.

■ 2.8. LA MÚSICA A LA BNL

La BNL, sensible al creixement de les activitats musicals, i conscient de la presència d'un públic melòman exigent, i com a biblioteca enciclopèdica ha cregut indispensable enriquir la seva col·lecció d'obres musicals, augmentant la seva documentació sobre història de la música, teoria musical, acústica, estètica, pedagogia, psicologia, semiologia i sociologia musicals, etnomusicologia i organologia.

Donarem algunes xifres referents a l'adquisició d'aquestes obres: 1981: 130; 1982: 165; 1983: 300; 1984: 500 títols.

S'ha iniciat la creació d'un fons de partitures de butxaca. Un primer lot d'unes 300 són d'obres mestres de la música simfònica i de concert de 700 compositors occidentals; obres barroques i clàssiques (Bach, Händel, Haydn, Mozart i Beethoven); obres romàntiques (Schumann, Chopin, Liszt, Wagner). Hi ha també presents els grans innovadors com Schoenberg, Berg o Debussy; i també un fons de música de cambra, sacra, lírica i instrumental.

A la sala de lectura es pot trobar un gran nombre d'enciclopèdies musicals. A la sala de publicacions periòdiques un grup de revistes musicals ofereixen al melòman un resum de les investigacions musicològiques recents: *Musica*, «Archiv für Musikwissenschaft», «Die Musikforschung» o sobre la vida dels concerts i l'activitat discogràfica «Diapason-Harmonie».

Pel que fa a la documentació referent a la història i la vida musical del país, l'usuari ha de dirigir-se al fons luxemburguès.

Finalment, dir que hi ha també arxivats (però exclosos del préstec), els discs i cassettes d'interès nacional.

■ 2.9. AUTOMATITZACIÓ

Per acabar la nostra exposició sobre la BNL, resumirem en quin punt es troben en el procés d'automatització de la biblioteca.

L'automatització es començà a preparar l'any 1981, però els resultats no es van veure fins el 1985.

Pel que fa a l'equip, utilitzen com a hardware l'IBM, que és el que hi ha al Centre de Càlcul. I referent al software, utilitzen el SIBIL, per dues raons

molt concretes: d'una banda, perquè és compatible amb IBM; de l'altra, perquè a més a més els permet accedir al fons de la part francòfona (Montpellier, Grenoble, Suïssa, etc.). Els interessa especialment accedir a Suïssa perquè tenen la mateixa problemàtica idiomàtica: la llengua de treball és el francès, si bé una part important del fons és en alemany. L'accés al fons suís francès els ha permès economitzar la catalogació en un 78%.

Disposen de 7 terminals, consultables on-line pels bibliotecaris i en microfítxes (renovades 3 cops cada any) pels usuaris.

Dins l'any 1986 s'han catalogat 24.000 notícies, i per ara tan sols està automatitzat el servei de catalogació.

■ 3. CONCLUSIONS

La BNL és una biblioteca científica. Per tant, no ofereix obres de diversió. És oberta a tothom, sense cap limitació. En tant que biblioteca *nacional*, intenta recollir tota la Luxemburgensia, amb la triple missió de col·lecció, conservació i disposició d'aquest fons. En tant que biblioteca *especialitzada*, intenta completar el fons de la biblioteca universitària (120.000 volums). L'especialització de la biblioteca tendeix clarament cap a les ciències humanes i socials. La documentació referent a les ciències exactes és menor, perquè també és més cara, més especialitzada i també té menys demanda.

Per acabar, i resumint, podríem indicar les funcions de la BNL tal i com nosaltres les veiem al moment de redactar aquest treball:

a) Funció de *conservació*, informació i anàlisi documental de les obres d'edició luxemburguesa (bibliografies nacionals analítiques i ben indexades); funció de préstec i circulació d'aquestes obres, així com de les col·leccions del fons general; conservació i consulta «in situ» dels documents audiovisuals.

b) Funció de *supervisió* d'un catàleg col·lectiu automatitzat de totes les biblioteques luxemburgueses; funció d'assistència biblioteconòmica i iniciació bibliogràfica i catalogràfica envers els investigadors, estudiants i totes les biblioteques luxemburgueses; responsabilitat de la formació del personal per a les altres biblioteques; servei educatiu per a les relacions amb el públic.

c) funció de *coordinació* de les polítiques d'adquisició i subscripcions de diaris i revistes especialitzades de totes les biblioteques luxemburgueses.

d) Funció d'*inventari* i descripció científica seguida de les col·leccions especials de la reserva preciosa i del material d'exposició.

e) Funció d'*estudis* i d'investigacions en matèria biblioteconòmica, literària o històrica (Centre de documentació sobre les memòries o coordinació dels treballs d'investigació referents a Luxemburg fets a l'estranger).

f) Funció d'*animació cultural* de la vida cultural luxemburguesa (conferències, debats, etc.).

■ 4. BIBLIOGRAFIA

- *Bibliographie luxembourgeoise 1984 et complément des années précédents.* -- Luxembourg: Bibliothèque Nationale, 1986.
- *La Bibliothèque Nationale de Luxembourg.* -- Luxembourg: Bibliothèque Nationale, 1986.
- *VAN DER VEKENE, Emile. Cosmographies, Théâtres de Monde & Atlas.* -- Luxembourg Bibliothèque Nationale, 1984.
- *AMAT NOGUERA, Núria. La Biblioteca.* -- Barcelona : Diàfora, 1982.
- «*Butlletí de l'Associació de Bibliotecaris*». -- Núm. 8 (juliol - desembre 1985) sobre biblioteques nacionals.